

ACC. N:R M.10675:1-8.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Herman Nilsson

Härad: V. Göinge

Adress: Plattena 231, Härsöholm

Socken: Stoby, m. fl.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1948

Född år 1877 i Skånings församl.

Offer mot sjukdom.

s. 1-8.

H. G. 1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M.10675:1

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Besman Nilsson

Härad: Västra Göinge

Adress: Ståtena 231-Boabekvattn

Socken: Stoby

Berättat av:

Uppteckningsår: 1948

Född år 1877 i Skärkövs församling

Frågor om offer med sjukdom.

H. 8. 1.

Den gamla fördom att ej slå ut något varmt frokhet vatten eller annat flytande vatten, kunde förorsaka skada med jordvättor, om de hade sin gång där, men ett annat som var lyckobringande var om de stog ut söt mjölk där vättor hade sin gång! Så talade de gamle om, som jag hörde i min barndom, som en kvinna om talade att i hennes träd såg hon många gånger att vättorna dansade ringdans. Hon såg små ljus dansa i en ring vid soffan, och hon stog söt mjölk ibland dem, och livligare bevandrade de dansen. Och förmärningar från de äldre att ej slå ut varmt vatten. För det kunde förorsaka att de kunde få blåsor på huden i ansiktet eller på händerna, men affvade de till vättorna med mjölk så kunde de få eftergifter för gångna forseelser, och affvandes skulle vara förbundet att de bad om ursäkt!

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVOch! Flera
litterära
källor!

/B.

Frågor om offer mot sjukdom M. 10675:2.

2.

En gammal läkebok "Klotra gubben" tryckt på 1700 talet
berättar om Fandvärta kunde botas, om man pretade med ett spik i den
värtranale Fanden kättare om den var anfrätt och hålviden och fick blod på
Spikspetsen, och gick ut i strogen och prätsäffade på ett lömpligt träd,
avlagset på en plats, där ej folk i närheten hade väg eller gångstig, i detta
svårda träd skulle de instå den spiken som de pretat i den värtranale Fanden
och driva in spiken så att spikstuvudet ej var mer än synligt, där
har hittats sådana träd, som fått ha bespikat för nämnda ändamål,
men ett sådant träd var försenat med stor risk att såga med, den
som tog sig det osädet föse, kunde få sjukdommar som andra
fäst i detta träd, så det var försenat med Fandagristen!

Fandvärta botades också på så sätt att man gick till ett träd, björk eller
hassel, och öppnade barken på vänstra sidan. Sedan stax ut en sticka
med vilken man pretade den örma Fanden till blod flöt, sedan stack
man åter sticket in på det ställe, där man förut suttit och band ullgarn
om det i barken upptrömme hålet. Man var av den åsikten, att om en
person sedan högg i sågavarannde träd fick denne Fandvärta, förutsatt han
icke des förinnan hade bot för sig. Detta gjorts så till att man vid stubben
skulle lägga en perring under det man sade: "jag ger bot, för bot!"

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

M. 10675:3.

3

På det trädet, som blivit brukat för botande av Tanderörts blev en stor knuta å det ställe, där man bundit fast den förut omtalade Suckan. Ett sådant Träd var fastigt att komma i beröring med. |

Också kunde de lägga ut sjukdommar vid vissa sorters Träd, såsom "Åstern" eller en stor gammal bok, och det säkaste var för den som skulle få sjukdommen om Åstern slagit i trädet, den som satte ut sjukdommen hade en bi som han med Signerics skulle ställa dit den som skulle bli den olyckliga, och denne som ställde sjukdommen i väg, och han kunde inte själv bota den olyckliga, så om de tog en klock som var nägra Åstrå vattare än den som ställt sjukdommen i väg, så kunde det ibland hända att ansläflarne som själv utför sländet och den blivande sjuka blev frisk. |

Liktornar eller västör. För att få bota dem, var att stjälpa en bi fläsk samt därmed smörja liktornerna eller västorna. Därefter hade man att lägga fläskbiten under en jordfäst ston, häst vid en krossväg.

M. 10675:4.

2

Jordfasta stenar hade stor betydelse i folktron. Villarsstenen troddes härröra från illasinnade trollslömskunniga
lappar. Sjukdomen botades på så sätt, att man lade den påför
utsatte på en jordfast sten och stöt över honom före solens
uppgång en torsdagsmorgon. Bössan skulle utom trollslömskunniga
innehålla kvistar av nio sorters frukt bärande träd, en bit silver,
som gått i arv, samt "ängersäl". Med detta senare menade
man en mindre släbit, som sprungit ut ur någon korn eller annas
eggfjäll. Sådana bitar tog allmoget alltid vara på emedan de
ansågos nyttiga vid botande av varjehanda sjukdomar.
Icke så få av de gamle hade för sedvana att offra
äls som heliga ansedda pärlor. Sådana har varit i allmänhetens
bruk i båda göingehäraderna. En surbrunns pärla på Pänge
ägar i Stoby socken ej långt från vägen Hässlehorn - Stoby
den hade i äldre tid omfattats som offerpärla, en pärla vid
en julats utmed en stogs väg mellan Lareda och Lötkeby,
benämnd "Sträpkesmäll" där omfattades av de äldre att där
offrades pengar "S: I Hans" natt.

c. Östra göinge (S: E Honskälla) i Lummen-Brölysocker,
kring vilket gräset ämnar sommar och vintor står grönt,
jörästa hällan vid Bröly, Lopkällan vid Svenarps (Glimåkra
socken). Gurburnställen vid Hjärsåstilla. Därigenom
brödde man sig återvinna hälsa. Det skulle alltid vara något
av värde, som man vid detta tillfälle skulle offra pengar, eller
något annat, ty i annat fall medförde det ingen verkan. Enten
det äldre människor ha förtärat att de på grund av detta
förfaringsätt återvunnit hälsa. Om så skett har naturligtvis
den starka tron härvid varit den verkande kraften.

Den stora offerfesten vid dessa hällor var S: E Hons
natt, men förekom även av enskilda när de var i en brydssam
situation för att blidka de högre makterna för att få hjälp.
Offerstenar också benämnda "älvvarnar," äro försedda
med en del stosse eller mindre rundsvavade hälor, vilka
under äldre tider varit använda för offer och religiösa
plägseder. Dylitka offerstenar finnas i båda häraderna.

M. 10675:6.

6

På Wittströms ägor i Iskelstorp Stoby socken en sten,
en offerhäll, vars ytan är ungefär 4 kvadrater samt
höjd över marken 70 cm. a vars yta förete ett stort antal
cirka 20 offerhål. På omkring nämnda offerhäll finnes
upplagda ett stort antal odlingsöar kan antagas att förbifinnliga
fornnirnen blivit spilloqurna och förstörda. Dessa av dessa
odlingsöar förete dock en viss likhet med "Kullerstenens gravar"
i jordhöjd till vilka ytterligare påfösta kullersten från
odlingen, en offerhäll i Åttarp i Tjrnaberga församling.
En del offerstenar finnes i Lunnom i Broby församling
där som också varit offerlund vilken by synes ha fått sitt namn
därav. Om dylika stenar berättade de gamle, att man förr
i världen brukade besöka dem särskilt skärtorsdag och
Midsommars afton. Man bestötk hällorna med en flätsväb
och läste nämligen en trollformell, som hade fattit seges-
männen ur minnet, och så troddes att man skulle därpå
följa ett gott årsmål. Det synes alltså ha varit ett slags offer
för en god skörd, vilket ända in i senare tider varit använt.

ACC. N:R M. 10675:7.

Z

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Herman Nilsson

Härad: Västra Göttinge

Adress: Ståtena 231. Tåstetorps

Socken: Stoby

Berättat av:

Uppteckningsår: 1948

Född år 1877 i Skärkövings församling

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vår en bonde i dessa bygder uppförde sig en gård, försammades ej att på planen framför denna plantera ett trääd, vars rot så vitt som möjligt var härledde sig från av de ketige hundar, vilka sedan hedentid förefunnits i varje by. Som ärmu kan utvisas i dessa förut omnämnda offerstenar som hade sin plats i offerlundar.

Det trääd, vilket som planterat kommit från en dytits helgädd plats, där en offersten ^{varit belägen}. De gamle trodde fullt och fast, att ett sådant trääd ägde förmåga att skydda gården för varjehandas olyckor: för eldsvådor, tjurar, sjutsdommar, nöd och elände, vid dem bedit och offerat särdeles om torsdagskvällarne och före högtiderna. - Offren ha merendels varit mjölke och öl, som gjutits över träädens rötter". Som tidigt tillägges att de gamle omtalade att de mins att en del brukade den seden, man omvände från hedendommen.

Skriv endast på denna sida!

M. 10675.8.

8

Den bonde, som tog sig det osädet före att fälla ett dyttigt Eräd
brade inom frost ohjälpligt förverkat sin lycka. Han ansåg
då att olyckan då skulle komma över hans gård, över honom
själv och hans familj, samt släkten på samma sätt skulle dö ut,
som Erädet under hans behandling fick göra. Därför fick ett
dyttigt Eräd stå kvar tills det murtnade, bläste om kallt. Men
även detta ansågs båda olycka. Ännu stå en del dyttiga Eräd
kvar i dessa bygder, av vilka ålskilliga äro av aktingsvärd
ålder. Generationer från släkten har kommit och gått, ofred
har rasat byar med gårdar har bränt ned, freden har kommit
nya släkten har byggts upp och Eräden har förlorat tidens
västingar, och vänt i fredens hägn!

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet